

24. konference Církev a stát, Brno, září 2018

Ve čtvrtek 13. září 2018 se krátce po deváté hodině začala scházet v zasedacím sále děkanátu Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně početná skupina účastníků z celé České republiky i ze Slovenska, těšících se na tradiční konferenci z oblasti konfesního práva zvanou *Církev a stát*, v pořadí již dvacátou čtvrtou, tentokrát zasvěcenou tématu *Náboženství a vězeňství*. Volný čas do zahájení programu účastníci trávili ve vzájemném družném rozhovoru. Všem, kdo přišli zblízka i přijeli zdáli, vysokoškolským učitelům i studentům, jakož i zástupcům církevní i světské veřejnosti, přišlo vhod, že mají možnost si vyměnit své pracovní a studijní zkušenosti, i seznámit se blíže s předním zástupcem vězeňského kaplanství.

Úderem půl desáté zahájila konferenci JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D., z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a garantka oboru církevního práva, vyučovaného na této fakultě, soudkyně Ústavního soudu. Pozdravila všechny přítomné jménem svým i jménem akademických pracovníků, kteří se obvykle naší konferenci plně nebo aspoň zčásti účastní. Jsou to děkanka doc. JUDr. Markéta Selucká, Ph.D., doc. JUDr. Jan Svatoň, CSc., vedoucí Katedry ústavního práva a politikologie, která je hlavním pořadatelem konference, a doc. JUDr. Pavel Molek, Ph.D., LL.M. (Católica), z Masarykovy univerzity v Brně a Katolické univerzity v Lisabonu. Z vážných důvodů tentokrát nemohli přijít, ale přáli naší konferenci úspěšný a zdárný průběh. S potěšením jsme se však s doc. Molkem setkali již v předvečer konference, při přípravné schůzce jejích organizátorů.

První příspěvek z prvního bloku konference přednesl P. prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera OP, z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, který nejprve účastníky pozdravil jménem Společnosti pro církevní právo, spolupořadatele konference. Zdůraznil, že všechny tři její místní skupiny, brněnská, olomoucká a pražská, jsou na konferenci zastoupeny větším počtem účastníků, a že přítomni jsou i někteří její slovenští členové.

Ve svém vlastním příspěvku *Vězeňské kaplanství jako služba církve veřejnosti – teoretický úvod* zdůraznil, že téma *Náboženství a vězeňství* tvoří samostatnou kapitolu ve vědě konfesního práva. Zabývá se ochranou a realizací individuální a kolektivní náboženské svobody ve vězeních a podobných zařízeních. Rozebral podrobněji vězeňské kaplanství jako součást kategoriální pastorače, pojmu zavedeného v poslední době, tj. působení náboženských společenství navenek, ve světských strukturách. Zdůraznil, že ve všech odvětvích vnější kategoriální pastorače jde o službu přítomnosti a nasloucháním všem, kdo o to mají zájem.

Následoval příspěvek JUDr. Kateřiny Šimáčkové, Ph.D., na téma *Lidská důstojnost a trest odnětí svobody*. Přednášející se soustředila na širší souvislosti tématu konference, a sice na otázku zacházení s vězni a zachování jejich lidské důstojnosti. O vězeňském kaplanství a otázkách náboženské svobody ve vězeních se zmínila spíše okrajově.

První blok uzavřel hlavní kaplan Vězeňské služby České republiky Ing. Bc. Pavel Kočnar svým projevem *Duchovní služba vězeňských kaplanů a dobrovolníků jako součást systému Vězeňské služby ČR*. Připomněl 20. výročí zřízení této služby a rozebral dopodrobna její principy. V současné době působí 48 kaplanů a kaplanek z 11 náboženských společenství, z toho 21 z katolické církve a 7 z Českobratrské církve evangelické, a to ve 34 věznicích a obdobných zařízeních v České republice; pouze jedna věznice je zatím ještě neobsazena. Kromě kaplanů působí v duchovní péči ve věznicích ještě kolem 230 dobrovolníků, z větší části ze zapsaného spolku Vězeňská duchovenská péče; poměrně značný počet je z Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi.

Po krátké diskusi a pauze zahájil druhý blok příspěvků doc. JUDr. ICLic. Zábaj Horák, Ph.D., LL.M., z Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Ve svém příspěvku *Duchovní péče ve věznici Vídeň-Josefstadt* vyšel ze svých zkušeností získaných při své loňské tříměsíční

vědecké stáži v rakouském hlavním městě i z bohaté literatury a nejnovějších údajů. Přiblížil službu rakouských vězeňských kaplanů, a to nejen ve sledované největší vídeňské věznici.

Poslední příspěvek v dopolední části přednesl Mgr. Jan Beránek, prezenční doktorand na Katedře právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, a to na téma *Pastorační péče během Norimberského procesu*. S velikou znalostí věci seznámil přítomné s výsledky svého bádání, které má v českém i světovém měřítku unikátní ráz. Věnuje se specifické části prvního procesu s válečnými zločinci v Norimberku, jakou byla dodatečně zřízená vězeňská duchovní péče, kterou poskytovali dva američtí kaplani, katolický kněz Sixtus O'Connor a luterský pastor Henry Gerecke. Vyslechnutí tohoto příspěvku nám umožnilo pochopit, co vše vězeňští kaplani dělají a jak je jejich přítomnost ve vězeních nutná.

Po obědové pauze jsme v rámci třetího bloku vyslechli dva další příspěvky. JUDr. Martin Gregor, prezenční doktorand na Katedře římského práva, kanonického a církevního práva Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, hovořil na téma *Ochrana náboženské slobody vo väznicach z pohľadu Európskeho súdu pre ľudské práva*. Představil více než deset judikátů tohoto soudu týkajících se dodržování principů náboženské svobody ve vězeních většiny evropských zemí.

Poslední referát přednesl JUDr. Adam Csukás, prezenční doktorand na Katedře právních dějin Právnické fakulty Univerzity Karlovy, a to na téma *Duchovní a Ústavní soud: autonomie náboženských společenství v ohrožení?* Na otázku odpověděl kladně, na podkladě podrobného rozboru nálezu Ústavního soudu ve věci stěžovatelky MUDr. Mgr. M. O., Ph.D., bývalé pastorační asistentky Arcibiskupství pražského a nemocniční kaplanky. Věnoval se všem stupňům procesu a dospěl k závěru, že podle jeho názoru je uvedený nálezný Ústavního soudu v rozporu s Listinou základních práv a svobod i dosavadní judikaturou tohoto soudu (např. se světoznámým procesem Duda, Dudová, vedeným až po ESLP). Na výsledek nového kola soudního řízení si ovšem ještě nějakou dobu nutno počkat. Příspěvek byl vzhledem ke své vysoké aktuálnosti i k úzké souvislosti s kategoriální pastorační nemocničních a vězeňských kaplanů s nadšením přivítán.

Názor posledního řečníka byl v následné diskusi potvrzen všemi diskutujícími, mezi nimiž vystoupili ThLic. ICLic. Mgr. Monika Menke, Th.D., a P. doc. lic. Damián Němec, dr, OP, oba vyučující církevního a konfesního práva na několika fakultách Univerzity Palackého v Olomouci, ThDr. ICLic. Jiří Koníček, předseda Moravsko-slezské křesťanské akademie, JUDr. Michal Lamparter, doc. Zábaj Horák a prof. Jiří Rajmund Tretera. Z diskuse vyplynulo memento, aby reprezentanti náboženských společenství byli napříště maximálně opatrní při jmenovacím řízení do služebního poměru. Zejména by měli pečovat o to, aby ustanovení základního dokumentu byla zapracována také do jejich vlastní legislativy, v případě katolické církve do partikulárního církevního práva jednotlivých diecézí.

Konferenci bylo přítomno asi 30 účastníků z českých zemí a ze Slovenska. Uzavřel ji po patnácté hodině, tedy řádně podle časového plánu, její moderátor a hlavní organizátor Ing. Mgr. Jaroslav Benák, Ph.D., z Katedry ústavního práva a politikologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, za jehož skvělé vedení konference mu patří náš dík.

Zábaj Horák